

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסי

"יוצר נאמנות" בחברה

המבקש להחליף את "הנאמן"

תיק ממונות מס' 1595-שע

(מהד' כה בתמוז)

התובע: א' "יוצר הנאמנות", ע"י ב"כ עו"ד דן כרמון וטו"ר הרב אברהם גרוניך
הנתבע: ב' "הנהגה"
המשיב: ג' "הנאמן"

נושא הדיון

א' טוען שהשקיע למעלה מ-32 מיליון ש"ח בפרוייקט ובחברה להקמת 272 יחידות דיור, ומינה את ב' (שהיה המתווך של העסקה, וכבר קבל את שכרו) כ"הנהגה", וזאת משום שלא רצה להיחשף כמשקיע בפרוייקט הניל. כמו כן מינה את ג' כ"נאמן" הפרוייקט והחברה והעביר לו בנאמנות את כל מניות החברה. טוען א' שג' כבר אינו נאמן עליו אחרי שעשה יד אחת עם ב' "הנהגה" והם מרוקנים את הקופה ומחייבים אותו בלי לקבל את הסכמתו, ולכן רוצה להעבירו ולמנות נאמן אחר במקומו, אלא שב' "הנהגה" אינו מאפשר זאת, ולכן תובע את ב' לדין כדי שיאפשר לו למנות נאמן אחר, ומבקש שעד לדיון בין הצדדים, יורה בית הדין לב' - כמעמד צד אחד - בצו מניעה שתאסור כל הוצאה כספית - למעט תשלומים בנין הבניה בפרוייקט לקבלנים וכד' - אך לא לנתבע וכבי משפחתו ולא לכל צדדי ג' שהם.

כמו כן מבקש צו עשה המורה - כמעמד צד אחד - ל"הנהגה" למנות "נאמן" חילופי בהסכמת א', או שבית הדין ימנה נאמן מטעמו.

א' מציג הסכם נאמנות שנכתב ביום 8.7.07 בין ג' "הנאמן" לבין ב' "הנהגה", ובו נאמר שהנהגה יוזם פרוייקט באמצעות חברה "שתוקם ע"י ג' "הנאמן" בעבור הנהגה", והנאמן יהיה בעל המניות ומנהל החברה בנאמנות עבור הנהגה, והנהגה מתחייב לשאת בכל הוצאה אשר תידרש ולשלמה בדרך של הלוואות בעלים. עוד מוצג תצהיר מיום 2.1.08 בו מצהיר ג' הנאמן כי הוא מנכ"ל החברה עבור ב'.

עוד מציג א' מכתב שכתב לו ב' ביום 28.12.09 וז"ל: "למרות שהנני מוגדר כנהגה מול הנאמן, הרי הנהגה האמיתי הינו אתה עצמך, והנאמנות המהותית (להבדיל מהנאמנות הפורמאלית) של ג' הינה לטובתך. אוסיף כי ג' מודע לכך שאתה הנהגה האמיתי בענין זה. אני אפעל בחברה

ובמניויתה ככל שתורה לי לפעול. אני חותם על מכתב זה מתוך הבנה מלאה של תוכנו. (-)ב.ב".
 באותו יום שלח ב' לג' מכתב המורה לו להעביר את כל המניות המוחזקות בידו כנאמן, אל
 עו"ד ד' שיהא הנאמן הנעבר, ולחתום על תוספת להסכם הנאמנות "שבינינו", "המסדיר את
 המרתך כנאמן בעו"ד ד'".

ביום 10.6.10 כתב עו"ד יואב גרי, ב"כ של ב', מכתב לעו"ד סברנסקי שהיה ב"כ של א' ובו
 טוען שב' הוחתם על המסמכים הנ"ל "באישון ליל", אך אותם מסמכים "פקעו" אחרי ימים
 ספורים, והם "בטלים ומבוטלים" אחרי שא' לא עמד בהתחייבויותיו לב', וא' עצמו פעל בניגוד
 לאותם מסמכים הן בע"פ והן בכתב.

צו מניעה

לאור טענות התובע ועפ"י כללי צוי המניעה הנהוגים בבית הדין, אוסרים על ב' וג' להוציא
 כספים לטובת ב' או ג' ובני משפחותיהם, ו/או לכל אדם אחר, למעט תשלומים בגין הבניה
 בפרוייקט לקבלנים וכד', ומזמנים את הצדדים לדין.

רנר (-) שמואל יגר

מרדכי אייכלר (-)

אברהם דוב לוי, אביד

השאלות לדין

- א. מעמדם ההלכתי של "יוצר הנאמנות" (המשקיע בפרוייקט ובחברה, המבקש להשאר בעלום
 שם) ושל "הנהגה" (שעל שמו רשום הפרוייקט והחברה).
- ב. מעמדו ההלכתי של "הנאמן".
- ג. אפטרופוס של יחיד, סילוקו.
- ד. כללי צוי מניעה הנהוגים בבית הדין.

תשובה

- א. צדק כלל מינוי של "נהגה" בחברה נעשה מסיבה שיוצר הנאמנות מצקק להוריש לנהגה את נכסיו
 החברה לאחר מותו, והרישום של הנהגה מקנה לו מעין קנין הגוף בחברה מעת הרישום, ואילו קנין
 הפירות נשאר של יוצר הנאמנות עד ליום מותו.

בנידון דידן מינוי הנהגה ע"י יולר הנאמנות נעשה מסיבה שונה לגמרי, וזאת כדי להעלים את שמו האמיתי של בעל החברה, ולפיכך מסתבר שהמינוי הוא כל זמן שבעל החברה האמיתי יהיה מעוניין להעלים את שמו, ובאותו זמן קנין הגוף יהיה של הנהגה וקנין פירות של יולר הנאמנות (ומכיוון שכך אין חימה ממכתבו של הנהגה ליולר הנאמנות ביום 28.12.09 הנ"ל בנושא הדיון כי "למרות שהנני מוגדר כנהגה מול הנאמן, הרי הנהגה האמיתי היא אתה עלמך, והנאמנות המהותית (להבדיל מהנאמנות הפורמאלית) של ג' הינה לטובתך. אוסיף כי ג' מודע לכך שאתה הנהגה האמיתי בענין זה. אני אפעל בחברה ובמניותיה ככל שתורה לי לפעול", כלומר, שכל עוד יולר הנאמנות חפץ להיות עלום שם, הרי לנהגה יש אמנם את קנין הגוף של החברה, אך קנין הפירות ו"ההנהגה" שייך ליולר הנאמנות, אבל משעה שיוצר הנאמנות ירצה לחשוף את שמו כבעל החברה, יבוטל מינויו של הנהגה, וגם קנין הגוף יחזור אליו.

ב. נראה שמעמדו ההלכתי של "הנאמן" דומה לאפוטרופוס שנתמנה ע"י יחיד על נכסיו, שיש לו גדר צולות על הנכסים בכל מה שנוגע לניהול הנכסים (אך לא צולות ממונית בעלם הנכסים), וכמו אשה הנושאת וטמנת צבית, עיי "ירושה וחזקה בשררה" עמ' 24 ואילך, ופס"ד ירושלים כרך י עמ' נ מדידי הדיין הגר"י ווייס שליט"א מה שהציא מורע אברהם ועוד אחרונים, ועיי עין יצחק ח"א אבהע"ז סי' עט אות ב, ובית יחזקאל להגר"י סרנא גיטין סי' י, ושיעורי מו"ר ר' שמואל ב"ב ח"ב עמ' רנו, ופד"ר כרך ח עמ' 244 ממרן הגר"ש אלישיב שליט"א, ורשימות שיעורים ב"ק לב ז עמ' רעח והלכה, ועוד.

בנידון דידן, לפי המסמכים שהולגו צבית הדיון, מינוי הנאמן נעשה ע"י הנהגה ובעצורו, ולא ע"י יולר הנאמנות, דבר בלתי אפשרי, כי אין ימנה הנהגה - שאין לו קנין פירות בחברה אלא קנין הגוף - את הנאמן לבעלים צבית החברה? ובע"כ צ"ל שהנהגה קבל יסוי כה מיוצר הנאמנות למנות נאמן עצורו, ובגדר "קני ע"מ להקנות" (לפי פ"י הר"ן בנדרים מה ב, עיי "מורת ראשי הישיבות לנדרים עמ' תתלא מהגר"ח מטעלו), וא"כ הכה שקבל הנאמן - כאפוטרופוס - הוא מכוחו של יולר הנאמנות הנעלם, ומכוחו זה תובע יולר הנאמנות להחליף את הנאמן, אך מאחר שהמינוי שלו נעשה בפועל ע"י הנהגה, לכן דורש שגם הנהגה יטורף להדיח את הנאמן.

אלא שצדן אפוטרופוס לגדולים שאמרו בגמ' ב"מ לט א אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן נחלקו ראשונים אם אין ממנים משום שלא נמלא מי שיכנס להיות להם אפוטרופוס צחינס, כפרש"י שם, או מפני שלא חייבים למנות להם אפוטרופוס, כמו שכתב הרמב"ם נחלות פ"ו ה"ה, אל ח נמלא מי שיכנס להיות אפוטרופוס מעמידים אותו אפוטרופוס, וכמו שכתב המ"מ נחלות שם ב"ש הרשב"א, ועיי ב"י סי' רב סעי' ד ד"ש אפוטרופוס לגדולים אלא אורחא דמילתא הוא דלא מוקמינן אפוטרופוס לגדולים. אך הנ"י ב"מ שם כתב שהר"ה סובר דאפילו אשכחינן שרואה לפקח בהם לא סמכינן עליה דכיון דאין דרכם של בני אדם לטרוח בנכסי גדולים חוששין שגם להפסיד מתכיון.

ויש מהאחרונים שכתבו עפ"י הירושלמי גיטין פ"ה ה"ד שלא שייך דין אפוטרופוס לגדול, ודינו של אותו

אפוטרופוס כשליה בעלמא ואינו נשבע שבועת אפוטרופוסין, עיי' פ"ד כרך ה עמ' 90 ובהרכב שבו ישב הגר"י וילנסקי) בדעת הנתה"מ סי' רלה ס"ק יד, וכעין מש"כ בזב"ח חו"מ סי' נ מצנ המחבר, עיי"ש, וא"כ בנידון דידן דינו של הנאמן כשליחו של מי שמינה אותו, ולא היה לו מעולם קנין בגוף החברה (ולזהבדיל, בדיניהם קיים חוק הנאמנות המסדיר את כוחו ותוקפו של הנאמן ועיי' דברי ער המשפטים דלזו בדברי ימי הכנסת כרך 73 עמ' 2895 שצחוק הנאמנות זכותו של הנהנה כלפי הנאמן חוזקה וקבלה חוקה משפטי ברור ומחייב, ויסודות הנאמנות מנויים במוסד ההרשאה שבמשפט העברי), אך שופטיהם לא הגיעו להסכמה האם יש לנאמן קנין צמחון או לא, עיי' "נאמנות בנכסים" עמ' 6 והלאה).

ג. בגמ' גיטין נב ז אמר רב הונא חזרין משמיה דרב אפוטרופוס דמפסיד מסלקין ליה, דאיתמר אפוטרופא דמפסיד רב הונא אמר רב מסלקין ליה, דבי רבי שילא אמרי לא מסלקין ליה. והלכתא מסלקין ליה. ופסק הרמב"ם נחלות פ"י ה"ז, ושו"ע סי' רל סעי' ה שאם מינה לאפוטרופוס אבי יתומים ושמעו עליו שהוא חובל ושותה ומזיף הולאות יותר מדבר שהיה אמוד בו, אין מסלקין אותו שמה מזיפה מלא, אבל אם באו עדים שהוא מפסיד נכסי היתומים מסלקין אותו ומשביעים אותו הואיל והוא מפסיד. וכתב הרמ"א בשם תשובת מיימונית סוף ספר משפטים שאם הלווה האפוטרופוס מעות יתומים לאחרים, ב"ד מוזיאין מיד הלווה ומחזירין ליתומים, דמאחר דיכולין לסלק האפוטרופוס כ"ש הלווה שבא מחמתו. ע"כ.

וגררה שאם מינה בעל המזון אפוטרופוס על נכסיו בעודו בחיים, או שמינה "נאמן" על נכסיו - אם נאמר שדינו כאפוטרופוס, וכמו אלו הסוברים ששייך אפוטרופוס לגדולים, עיי' לעיל אות ז - ומלא שהוא מפסיד את הנכסים, זכותו לסלק ולהשביעו, ואם יודע היכן יאל הכסף יכול להזיאו משם, וכמו שפסק הרמ"א, אך אם נאמר שדינו של הנאמן כשליח בעלמא, יכול הממנה לבטל את שליחותו אך אינו יכול להשביעו שבועת האפוטרופוסין.

ד. עיי' פ"ד ירושלים כרך יא עמ' ט: כללי זוי המניעה הנהוגים בצית הדין - ראה פ"ד ירושלים כרך ז עמ' קעח:

א. אם בא לז' לבי"ד ומבקש לדון עם בעל דינו בדי"ת, וטוען שעד מועד הדיון עלול להפסיד את כסף התביעה, או שעלול להיזק ע"י הזד השני, מקבלים את בקשתו ופוסקים לו עיקול או מניעה נגד הזד השני עד לדיון, באותו נושא שהתובע עלול להפסיד או להיזק, וזאת במעמד זד אחד ומצלי לשמוע טענות נגדיות, תוך כדי קביעת מועד לדיון בין הזדדים במועד קרוב ככל האפשר.

ב. לו עיקול או מניעה אינו מהווה פ"ד סופי, מה גם שהולא במעמד זד אחד בלבד. הזו משמש ככלי עזר לבית הדין כדי למנוע הפסדים וזקקים למבקש עד למועד הדיון. לפיכך אין צית הדין מוזיא או עיקול או מניעה ללא קביעת מועד לדיון בין הזדדים, ומפקיע את הזו במקרה שהמבקש גורם להארכת הזמן בלי דיונים.

ג. כדי למנוע הפסד לזד השני כתולאה מזו עיקול או מניעה במקרה של תביעה קנטורנית ושאין בה משם, מחוייב המבקש להפקיד כסוס כסף שימש לפרעון הפסדים של הזד השני כתולאה מזו העיקול או

המניעה, אם יתברר שהתביעה היתה קנטרנית ומשוללת יסוד, ושאכן נגרמו לו הפסדים מהאו.
 ד. במקרים מסויימים מסיר בית הדין את האו בטרם דיון: אם התברר לבית הדין כי בבקשה להוצאת האו
 העלים המבקש מצית הדין פרטים חשובים בענין איש בהם לשנות את התמונה; אם הגד השני חותם על
 כתב בוררות ומשלים בבית הדין את סכום התביעה, או מתחייב להחזיר את המלכ לקדמותו אם יפסוק
 כך בית הדין, ומבקש להסיר את האו מכיון שגורם לו הפסדים מיותרים.

ה. אם לאחר הוצאת האו ע"י בית הדין מבקש הגד השני לדון בצי"ד אחר, והמבקש מוכן לכך, האו נשאר
 בתוקפו עד לדיון בין שני הצדדים בצי"ד שבקש הגד השני, בתנאי שהמבקש יפנה לאותו צי"ד בתוך
 ימים ספורים. אם המבקש לא פנה לצי"ד האחר בלוחם ימים שבקבעו, מפקיע בית הדין את האו שנתן.

ו. אם עמד המבקש על זכותו לדון בבית דין זה על חוקפו של זו העיקול או המניעה, משום שלענין זה
 הגד המבקש להסיר את האו דינו כתובע, גם אם צעיקר הדיון דינו ככתבוע, נענה בית הדין לכך.

ז. הרכב של זבלי"א שקבלו עליהם הצדדים יש לו חוקף של צי"ד גם לענין זו עיקול או מניעה. אבל זבלי"א
 שצירר התובע לעלמו בלי הסכמת הנתבע אין לו חוקף של צי"ד, ואין לו כח לפסוק או עיקול או מניעה.

מקור ההלכה לצוי מניעה - עפ"י פסי"ד ירושלים כרך ז עמ' קעט

כתב הרא"ש צ"ק פ"ק סי' ה: וכן מלאתי בשם הגאון ז"ל כתוב: דתקנתא דרבנן הוא, בלינש דמפסיד
 נכסיה, משום השבת אבירה. ולי נראה דלא לריכנא לתקנתא דרבנן אלא דין גמור הוא, שחייב אדם להליל
 עשוק מיד עשוקו בכל טלדקי דמלי למיעבד. וכ"כ בשו"ת הרא"ש כלל לו סי' ד. וכתב בשו"ת מהרש"ך ח"ג
 סי' נח שדן בשאלה אם כל בית דין ראשי לעכב או רק צי"ד מוחזק ומומחה, עפ"י מ"ש ב"מ מלוה ולוה
 פ"ב ה"ד שהדיין יש לו לחמוך הדין לפי האמת אפילו חוץ מן הדין, שאין בכל צי"ד כח זזה אלא"כ הוא
 צי"ד חשוב ומוחזק בחכמה וחסידות, ומסיק המהרש"ך דמ"מ האמת הוא שכל דיין או בית דין סגי לעכב
 אע"פ שלא יהיה כ"כ מוחזק ומומחה. ודייקו בצד"ר כרך ז עמ' 73 שגם דיין יחיד ראשי לעכב כדי להליל
 עשוק מיד עשוקו, לפי שמעשה העיכוב אינו ככל מעשה צי"ד הדין לחייב את החייב מעלם הדין, אלא
 מעשה עפ"י הלכה מיוחדת להליל עשוק מיד עשוקו. ובשו"ת דברי חיים מלאנו ח"ב סי' ז כתב: מנהגו
 לעקל אפי" על טענה כל דהו.

וכיון שזו עיכוב אינו ככל מעשה צי"ד הדין לחייב את החייב מעלם הדין, אלא מהלכה מיוחדת כדי להליל
 עשוק מיד עשוקו, ע"כ ראשי הדיין - ואף חייב - להליל העשוק גם בצעמד לד אחד בלבד, עד לצירור
 הדין בצי"ד.